

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARI AÇISINDAN STAJYER MESLEK MENSUPLARININ YETERLİLİKLERİNİN ARAŞTIRILMASI: BURDUR İLİ ÖRNEĞİ*

Dr. Öğr. Üyesi Ali APALI^a

Ampirik Araştırma
(Empirical Research)

*Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Dergisi*
Kasım 2018; 11 (3): 283-306

ÖZ

Bu çalışmanın konusu muhasebe mesleğinin geleceğini oluşturacak olan muhasebe meslek mensuplarıdır. Bu konu içerisinde belirlenen muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin yeterliliklerinin araştırılması çalışmanın amacını oluşturmuştur. Araştırmanın amacına Burdur ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarına anket uygulanarak ulaşılmaya çalışılmıştır. Anket verileri SPSS 20.0 paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Çalışmada meslek stajyerlerinin yeterlilikleri teorik bilgi, uygulama ve ayrıca istekli olup olmamaları da hazırlanan hipotezlerle test edilmiştir. Hipotezler katılımcıların tanımlayıcı değişkenleri olan, cinsiyet, yaş, eğitim, mesleki tecrübe, mükellef sayısı, faaliyet yeri ve daha önce birlikte çalıştıkları stajyer sayıları ile ilişkilendirilerek hazırlanmıştır. Çalışmada veriler frekans ve yüzde dağılımları, regresyon, t testi ve ANOVA testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda meslek mensuplarının stajyer meslek mensuplarının yeterlilikleri konusunda uygulama açısından farklı değildir. Teori açısından yeterliliklerinde sadece yaş grupları ve tecrübe değişkenlerinde farklılık anlamlı iken diğer değişkenlerde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Mesleği icrada istekli olma konusunda ise sadece cinsiyet ve eğitim değişkeninde ortaya çıkan farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca regresyon analizi ile meslek mensuplarının teori ve uygulamadaki yeterliliklerinin mesleği icra etme isteği üzerindeki etkisi de araştırılmış ve her iki değişkenin de hipotezleri kabul edilmiştir. Dolayısıyla araştırmada oluşturulan yirmi üç hipotezden altı adedi kabul edilmiş, diğerleri ise red edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe Meslek Mensubu, Meslek Stajyeri, Burdur.

JEL Kodları: M41, M49.

EXANINATION OF ACCOUNTING INTERN COMPETENCIES FROM THE STANDPOINT OF MEMBERS OF ACCOUNTING PROFESSION: BURDUR PROVINCE EXAMPLE

ABSTRACT

The subject of this study is the members of accounting profession who will be the future of the accounting profession. The purpose of the study is to examine the competencies of the

* Makalenin gönderim tarihi: 15.12.2017; Kabul tarihi: 21.02.2018, iThenticate benzerlik oranı %14

^a Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu, aapali@mehmetakif.edu.tr

professional interns from the standpoint of the members of accounting profession. In order to achieve the objective of the study, a survey was applied to the active members of the profession in Burdur. Survey data were analyzed using the SPSS 20.0 package program. The competencies of the professional interns in the study were tested with theoretical knowledge, practice and also whether they were willing or not was examined with hypotheses. Hypotheses were formed by associating participants with explanatory variables such as gender, age, education, professional experience, taxpayer number, place of activity and numbers of interns they have previously worked with. In the study, the data were analyzed using frequency and percentage distributions, regression, t-test and ANOVA tests. As a result of the research, there is no difference on the competencies between the members of a profession and professional interns regarding practice. While there are significant differences only in the age groups and experience variables in their competencies theoretically, there is not any significant difference in other variables. As for the willingness to perform the profession, it is found that only the difference in the gender and education variables were statistically significant. Besides, the effect of the competency of members of a profession in theory and practice on the willingness to perform the occupation was examined with regression analysis and hypotheses of both variables were accepted. Thus, out of twenty three hypotheses formed in the study, six of them were accepted while the others were rejected.

Keywords: Member of an Accounting Profession, Professional Intern, Burdur.

JEL Codes: M41, M49.

1. GİRİŞ

Devletin vergi gelirlerini toplamada birinci dereceden aracı olan meslek mensuplarının, yeterli seviyede stajyer yetiştirmeleri mesleğin geleceği açısından önemlidir. Geçmişten gelen ahilik sisteminin bir parçası olması gereken usta çırak ilişkisi karşılıklı istek, yeterlilik ve etkileşim ile gerçekleşmektedir. Meslek mensuplarının stajyerlere bilgi ve birikimlerini aktarmalarının önünde bazı engeller çıkmaktadır. Bu engeller literatürde farklı içsel dışsal, meslek veya kişi kaynaklı faktörler olarak sınıflandırılmaktadır. Bu çalışmada ise bu faktörlere ilave olarak, stajyerlerin teorik bilgi birikimlerinin yetersizliği, iş ve işlemleri yerine getirirken uygulamadaki yetersizlikleri ve mesleği icra etmede istekli olup olmamalarının etkili olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amacı test etmek için Burdur ili özelinde anket yöntemi ile veriler toplanmış ve bu veriler SPSS.20 paket programı ile analiz edilmiştir. Çalışmada veriler frekans ve yüzde dağılımlarının yanında t testi ve ANOVA yöntemleri kullanılmıştır.

Çalışmada ilk olarak muhasebe meslek stajı hakkında teorik bilgiler derlenmiş, sonrasında stajyerler ile ilgili literatürde yer alan çalışmalar aktarılmıştır. Devam eden kısımda ise çalışmanın uygulamasına yer verilerek sonuç ve önerilerle çalışma tamamlanmıştır.

2. TÜRKİYE'DE MUHASEBE MESLEK STAJI

Mesleki bilginin artırılması amacı ile ortaya çıkan stajyerlik birçok meslekte işin doğru şekilde yapılmasını neredeyse zorunlu hale getirmektedir. Muhasebe mesleğinin her ne kadar teorik bilgisinin öğrenildiği yerler, liseler, meslek yüksekokulları, uygulamalı bilimler yüksekokulları veya fakülteler olsa da uygulamanın hayata geçirildiği yerler serbest muhasebeciler (SM), serbest muhasebeci ve mali müşavirler (SMMM) ve yeminli mali müşavirler (YMM)'dir. Mesleğin yerine getirilmesinde aktif rol oynayan SM, SMMM ve YMM'ler muhasebe mesleği için gerekli olan bilgili tecrübeli ve donanımlı kişileri mesleğin devamı için 13.06.1989 tarih ve 20194 sayılı resmi gazetede yayınlanan "3568 sayılı serbest muhasebeci, mali müşavirlik ve yeminli mali müşavirlik kanunu", 26.07.2008 tarih ve 26948 sayılı resmi gazetede yapılan değişiklikle "Serbest muhasebeci mali müşavirlik ve yeminli mali müşavirlik kanunu", 23.08.1997 tarih ve 23089 sayılı resmi gazetede yayınlanan 5786 sayılı "Serbest muhasebeci mali müşavirlik ve serbest muhasebecilik staj yönetmeliği" ve TÜRMOB'un 08.02.2017 ve 09.03.2017 tarihlerinde son şekli verilen ve 07.10.2016 tarihli yönetim kurulunda kabul edilen, "Staj ve Sınavlara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Uygulama Yönergesi"ne dayanarak yetiştirmektedirler.

Muhasebe meslek mensubunun uyması gereken meslek ile ilgili olarak temel kanun olan 3568 sayılı kanun ve sonrasında yapılan 5786 sayılı düzenlemede meslek mensubu olabilmek için genel şartlar belirlenmiştir. Bu şartlar, TC vatandaşı olmak, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak, kamu haklarından mahrum bulunmamak, zimmet, hırsızlık, rüşvet vs. (10.07.2008-5786/2 md.) gibi meslek etik ve ahlakına aykırı suçlardan mahkûm olmamak, memuriyetten ceza veya disiplin soruşturması ile çıkarılmamak, meslek şeref ve haysiyetine uymayan durumlarda bulunmamak olarak belirlenmiştir.

Aynı kanunun 5. Maddesinde serbest muhasebeci ve mali müşavir olabilmenin özel şartlarından bahsedilmiştir. Bu şartların arasında eğitim ile ilgili bölümler sayılmasının yanında 5786 sayılı kanunla değişikliğe uğrayan en az üç yıl staj yapmış olma şartı da bulunmaktadır.¹ Her ne kadar bazı istisnalar bulunsa da staj yapmanın muhasebe meslek mensubu olabilmenin temel şartı olduğu kanunda bahsedilmektedir.

¹ Aynı kanunun 9. Maddesinde yeminli mali müşavir olma şartlarından bahsedilmektedir. Bu kanun (9-a) maddesinde yeminli mali müşavir olma şartları arasında 10 yıl serbest muhasebeci mali müşavir olarak çalışma şartı bulunmaktadır.

3568 ve 5786 sayılı kanuna bağlı olarak 23.08.1997 tarih ve 23089 sayılı 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı resmi gazetede serbest muhasebeci ve mali müşavirlik staj yönetmeliği düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğin amacı “serbest muhasebeci mali müşavirlik stajı yapacak aday meslek mensuplarının yetiştirilmeleri ve mesleğe hazırlanmaları için tabi tutulacakları stajın usul ve esasları” olarak belirlenmiştir. Aynı yönetmeliğin yine farklı zamanlarda değişikliğe uğrayan 5. maddesinde meslek mensuplarının stajlarının ilkeleri şu şekilde belirlenmiştir (www.turmob.org.tr);

- Stajın amacı, mesleki disiplin, bilgi, deneyim ve yeterliliğe sahip meslek mensubu yetiştirmektedir.
- Aday meslek mensuplarının kendilerini yetiştirmelerine imkân sağlayacak ve yanında gözetim ve denetiminde staj yapılan meslek mensubunun mesleki faaliyetlerini aksatmayacak bir staj uygulaması esastır. (Değişiklik 25.12.2012/28508 sayılı resmi gazete)
- Staja giriş sınavını kazananların stajı tamamlayabilmesi için, Türkiye Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Temel Eğitim ve Staj Merkezi (TESMER) tarafından düzenlenen eğitim programlarını tamamlayıp eğitim programı sonunda yapılacak sınavlarda başarılı olması ve staja ilişkin meslek mensubunca düzenlenecek tezkiyelerde olumlu değerlendirme almış olması şarttır. (Değişiklik 25.12.2012/28508 sayılı resmi gazete).
- Tezkiye olumlu değerlendirme ölçütü, 100 üzerinden yapılacak değerlendirmede 80 ve üzeri notu ifade eder.
- Staj, TESMER tarafından hazırlanan program çerçevesinde fiilen tamamlanır.

TESMER tarafından takibi yapılan meslek mensubunda ulaşılmak istenen hedefler “Staj ve Sınavlara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Uygulama Yönergesi”nde sıralanmıştır (www.tesmer.org.tr);

- Mesleğin gerektirdiği yeterlik ve yetkinlikte,
- Etik değerler ve etik davranış bilincine sahip,
- Etik davranış ve tutum gösterebilen,
- Ulusal ve uluslar arası mesleki standartları uygulayabilen,
- Bilgi teknolojileri ve uygulamalarına vakıf,
- Yabancı dil bilen,
- Kamu yararı ve sosyal sorumluluklar için duyarlı,
- Güvenilir,
- Uzmanlaşmaya önem veren,
- Kişisel, teknik, entelektüel, iletişim ve organizasyon becerilerinin gelişimi için yaşam boyu eğitime önem veren, nitelikte meslek mensubu yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Meslek mensuplarının bahsedilen kanun, yönetmelik ve yönergeler çerçevesinde yetiştirdikleri meslek mensubu stajyerlerine karşı olan tutumlarına yönelik yapılan araştırma bir sonraki başlıkta yer almıştır.

3. LİTERATÜR ÖZETİ

Muhasebe mesleği uygulamadaki ilk adımı olarak kabul edilen muhasebe meslek stajyerlerine yönelik farklı konularda yapılan çalışmalar literatüre kazandırılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları şu şekildedir;

Pekdemir (2000), İstanbul İlinde gerçekleştirdiği çalışmada, muhasebe meslek mensubu olabilmek için yapılan stajın, başarısı, süresi, uygulanan staj programını, staj ortamını staj izleme ve değerlendirme sistemini, sorumlu meslek mensubunun özelliklerini ve muhasebe meslek örgütünün uygulamalarını ortaya koyulması ve değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda sorumlu meslek mensubunun deneyimi; stajın başarılı olması stajın başarısı, staj ortamının kalitesi ve staj süresinin stajyerlere mesleki deneyim kazandırılmasında önemli bulunmuştur.

Uzay (2005), Kayseri ilinde gerçekleştirdiği araştırmada, muhasebe meslek stajyerlerinin sorunlarını ve beklentilerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda stajyerlerin başlıca sorunlarının, meslek öncesi stajyerlerinin staj yeri bulamama, ücret yetersizliği, eğitim farklılıkları ve meslek mensubunun yeterince zaman ayırmaması şeklinde sıralamıştır. Diğer yandan stajyerlerin beklentilerinin ise, meslek mensuplarının ilgi ve takdiri ile meslek örgütlerinden mali tatil, yeni iş sahasının açılması ve mevzuatın basitleştirilmesi olarak tespit edilmiştir.

Çankal (2010), meslek mensubu stajyerleri ile gerçekleştirdiği araştırmasında SMMM stajyerlerinin sorunlarını ve beklentilerini tespit etmiştir. Araştırma sonucunda, staj yapacak yer bulamama ve ücret yetersizliği, eğitim programlarının yetersizliği ve SMMM'lerin stajyerlere yeteri kadar zaman ayıramaması şeklinde tespit edilmiştir.

Deran vd. (2014), Aksaray ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının çalışanlarının, muhasebe meslek etiği, kişisel ve yönetsel becerileri konularında ne derece yeterli bulduklarını tespit etmeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda, muhasebe meslek mensubu adaylarının mesleki faaliyetlerini yerine getirirken meslek etiğine uygun davrandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ancak meslek mensubu adaylarının kişisel ve yönetsel beceriler açısından etik davranışlarındaki kadar başarılı olmadıkları tespit edilmiştir.

Fidan ve Subaşı (2014) İstanbul ilinde muhasebe meslek stajyerlerinin etik algısını ortaya koyulmasına yönelik bir çalışma yapmışlardır. Araştırma sonucunda, eğitim durumları ve cinsiyetleri ile etik kuralları hakkında daha önce eğitim almış olup olmamalarına göre istatistikî olarak anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Kaplanoğlu (2014), Manisa İlinde gerçekleştirdiği araştırmasında, muhasebe stajyerlerinin meslek mensuplarından ve meslek örgütlerinden beklentilerini ortaya koyarak, ortaya çıkan beklentilere yönelik çözüm önerileri getirmeyi amaçlamıştır. Yapılan araştırmada SMMM'lerin stajyerlere yeterince zaman ayırdıkları, bilgi aktarım rakip olarak görmedikleri sonucunda ulaşılmış olup, bu sonuçlar bundan önceki çalışmalardan farklı bir sonuca ulaşmıştır. Diğer yandan çalışma sonuçları arasında, stajyerlerin meslek örgütlerinden, yeni iş olanaklarının sağlanmasını, mesleki eğitimlerin sürekli olmasını, sınav ve ruhsat ücretlerinin düşürülmesi, kendilerine yönelik bir yayının olmasını, staj yeri için meslek mensubu envanterinin oluşturulmasını ve mali tatille ilgili düzenlemelerin yapılmasının beklendiği yer almıştır.

Gürdal ve Doğan (2014), muhasebe stajyerlerinin profilinin tespitine yönelik bir araştırma yapmışlardır. 2009-2012 yıllarında staja başlayan meslek mensuplarına yönelik çalışmada, muhasebe mesleğine daha çok açık öğretim fakültesi ve üç büyük şehirlerin dışındaki illerden mezun olan öğrenciler daha fazla yöneldikleri tespit edilmiştir.

Demir ve Çiçekay (2015) Van ilinde 2009 ve 2014 yıllarında serbest muhasebeci mali müşavirlik mesleğinin stajyerleri açısından, işyerlerinden mobbinge maruz kalıp kalmadıklarının tespitine ve varsa ne gibi önlemlerin alınabileceğine yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda, meslek mensubu stajyerlerinin bazı sorunlarının olduğu ancak bunların mobbing olarak değerlendirilmediği tespit edilmiştir.

Yazarkan ve Yılmaz (2016), TR 90 Bölgesi'nde SMMM stajı yapmakta olan meslek mensubu adaylarının staj eğitimlerinde karşılaştıkları sorunları ve yetkili kişi ve kuruluşlardan beklentilerinin tespitine yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda stajyer meslek mensuplarının başlıca sorunlarının, SMMM'lerin stajyer çalıştırmada isteksiz davranmaları, yoğun çalışma temposu, staj süresinin uzunluğu ve staj ücretlerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak literatürde yer alan stajyer meslek mensupları ile sorunları, beklentileri ve meslek etiği konusundaki çalışmalardır. Ancak muhasebe meslek mensupları açısından tespitlerin kısıtlı olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple stajyer meslek mensubu çalıştıran meslek mensuplarının stajyerlere yönelik tespitlerinin araştırılması bir sonraki başlıkta analiz edilmiştir.

4. ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, meslek mensubu yetiştirmeye yönelik stajyer meslek mensupları ile birlikte çalışan muhasebe meslek mensuplarının stajyer meslek mensuplarının yeterliliklerinin araştırılmasıdır. Çalışma “Muhasebe meslek mensubu katılımcıların meslek adayı olan stajyerlerin yeterlilikleri konusundaki tutumları nasıldır?” sorusu çerçevesinde şekillenmiştir. Bu soru çerçevesinde ortaya çıkan tutumlardan stajyerlerin durumları tespit edilmiştir. Dolayısıyla meslek mensuplarının stajyerlerdeki olumsuz tespitler, stajyer meslek mensuplarının en azından konu ile ilgili farkındalıklarını arttıracaktır.

4.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırma evreni Türkiye’de 2017 yılı itibari ile faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları olarak belirlenmiştir. Bu evren dahilinde TÜRMÖB verilerine göre 106.622 kişidir. Ancak bu kişilerden stajyer meslek mensubu çalıştırmasına izin verilmeyen 9354 serbest muhasebeci düşüldüğünde araştırmanın evrenini oluşturan SMMM ve YMM’lerin sayısının toplam 97.268 kişi olduğu tespit edilmiştir. Evrenin 92.544’ü SMMM, 4724’ü ise YMM’dir. Diğer yandan evrenin 69.570’ini erkek meslek mensupları, 27.698’ini ise kadın meslek mensupları oluşturmaktadır. (www.turmob.org.tr)

Türkiye’deki bütün SMMM ve YMM’lere ulaşmanın zorlukları dikkate alındığında Burdur ilinin geneli temsil edeceği sınırlılığı ile araştırmanın örneklemini Burdur İlinde faaliyet gösteren SMMM ve YMM’ler olarak belirlenmiştir. Burdur ilinde faaliyet gösteren 119 bağımsız SMMM ve 3 YMM bulunmaktadır (www.turmob.org.tr, www.burdursmmo.org.tr, www.antalyaymmo.org.tr). Toplam 122 olan Burdur’daki SMMM ve YMM’lerden 94 kişiye ulaşılmıştır. Bu oran Burdur il ve ilçelerinde faaliyet gösteren meslek mensuplarının yüzde 77’sine ulaşıldığı anlamına gelmektedir. Burdur özelinde yapılan araştırmanın anket sorularının tamamının katılımcılar tarafından anlaşıldığı çalışmanın diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma amacına anket yöntemi ile ulaşılmaya çalışılmıştır. Anket tanımlayıcı ve muhasebe meslek stajyerlerine yönelik tutumların yer aldığı iki ana bölümden oluşmaktadır. Katılımcıları tanımaya yönelik hazırlanan ilk bölümde 8 soru, ikinci bölümde ise 15 soru bulunmaktadır. Anketin birinci kısmındaki sorular çoktan seçmeli, ikinci kısımdaki sorular ise 5’li Likert yöntemi ile hazırlanmıştır. Anket formunun ikinci bölümündeki sorular hipotezleri test etmeye yönelik dizayn edilmiştir. Buna göre SPSS

20.0 programı vasıtasıyla önce tanımlayıcı sorular yüzde ve frekans yöntemleri ile analiz edilmiş sonrasında ise,15 ifadeden oluşan ikinci bölümün güvenilirlik analizi yapılmıştır. Çalışmada Cronbach's Alpha değeri 0,904 olarak gerçekleşmiş ve araştırmanın güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmanın normallik testi yapılmış değerlerin normal sınırlarda olduğu anlaşılmıştır. Diğer yandan çalışma sorularının uç değer analizleri de yapılmış ancak herhangi bir olumsuzluğa rastlanmamıştır.

Araştırmanın ikinci bölümü soruları t-testi (independent-sample t), ANOVA testlerine ve regresyon analizine tabi tutulmuş ve devam eden kısımdaki hipotezlerin kabul veya red yönü araştırılmıştır.

4.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma amacına uygun olarak çalışmada muhasebe meslek stajyerlerinin teorik, uygulamadaki yeterlilikleri ile mesleği icra etmede istekli olup olmadıklarının tanımlayıcı sorular ile ilişkilendirilerek araştırıldığı hipotezler aşağıdaki gibidir;

H1: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin uygulama açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H2: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin teori açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H3: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin mesleği icra etme isteği açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H4: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin uygulama açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, eğitim değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H5: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin teori açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, eğitim değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H6: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin mesleği icra etme isteği açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, eğitim değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H7: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin uygulama açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, yaş grupları değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H8: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin teori açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, yaş grupları değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H9: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin mesleği icra etme isteği açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, yaş grupları değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H10: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin uygulama açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, mesleki tecrübe değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H11: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin teori açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, mesleki tecrübe değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H12: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin mesleği icra etme isteği açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, mesleki tecrübe değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H13: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin uygulama açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, mükellef sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H14: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin teori açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, mükellef sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H15: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin mesleği icra etme isteği açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, mükellef sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H16: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin uygulama açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, birlikte çalışılan stajyer sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H17: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin teori açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, birlikte çalışılan stajyer sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H18: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin mesleği icra etme isteği açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, birlikte çalışılan stajyer sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H19: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin uygulama açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, faaliyet yeri değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H20: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin teori açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, faaliyet yeri değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H21: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin mesleği icra etme isteği açısından yeterli olduklarına yönelik ortaya çıkan tutum farklılığı, faaliyet yeri değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlıdır.

H22: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin mesleği icra etme istekleri üzerinde, uygulamada yeterli olmalarının etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır.

H23: Muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin mesleği icra etme istekleri üzerinde, teori açısından yeterli olmalarının etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır.

4.5. Araştırmanın Bulguları

Bu başlık altında araştırmanın tanımlayıcı ve fonksiyonel sorularının analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

4.5.1. Araştırmanın Tanımlayıcı Soruların Frekans Dağılımları

Araştırmanın tanımlayıcı sorularından katılımcıların cinsiyet, yaş grupları, eğitim, faaliyet gösterilen yerleşim yeri, mesleki unvan, mesleki tecrübe, mükellef sayısı ve birlikte çalışılan meslek stajyer sayılarına ait verilerin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1a ve Tablo 1b'de gösterilmiştir.

Tablo-1a: Muhasebe Meslek Mensuplarının Tanımlayıcı Sorularının Frekans Dağılımları

Tanımlayıcı Sorular	Seçenekler	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	13	13,8
	Erkek	81	86,2
	Toplam	94	100
Yaş Grupları	30 Yaş ve Altı	13	13,8
	31-40 Yaş	25	26,6
	41-50 Yaş	28	29,8
	51 ve Üzeri	28	29,8
	Toplam	94	100
Mezuniyet	Lise	12	12,8

	On lisans	11	11,7
	Lisans	61	64,9
	Lisansüstü	10	10,9
	Toplam	94	100
Faaliyet Gösterilen Yerleşim Birimi	İl Merkezi	53	56,4
	İlçeler	41	43,6
	Toplam	94	100

Tablo-1a'da daha ziyade katılımcıların kendileri ile ilgili tanımlayıcı soruların verileri yer almaktadır. Buna göre sırasıyla araştırmaya katılan meslek mensuplarının; 13'ü yani yüzde 13,8'i kadın, 81'i yüzde 86,2'si ise erkek cinsiyetine sahiptir.

Araştırmaya katılan toplam 94 meslek mensubunun 13'ü yani yüzde 13,8'i 30 yaş altı yaş grubunda iken, 25'i yüzde 26,6'sı 31-40 yaş grubunda, 28'i yüzde 29,8'i ise 41-50 yaş grubuna sahiptir. Araştırmaya dahil olan katılımcılardan 51 ve üzeri yaş grubunda olanların sayısı yüzde 29,8'lik bir payla 28 kişiden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Katılımcı olan 94 meslek mensubunun 12'si, yüzde 12,8'lik bir payla lise, yüzde 11,7'lik bir payla 11 kişi önlisans mezunu, 61'i yüzde 64,9'luk bir payla lisans mezuniyetine aittir. Araştırma gerçekleştirilirken, doktora ve yüksek lisans mezunları ayrı seçeneklerde sorulmuş ancak doktora mezunu katılımcı olmadığı için tabloda gösterilen lisansüstü seçeneğindeki 10 kişinin yüzde 10,9'luk bir payın tamamı yüksek lisans derecesine sahiptir.

Katılımcıların faaliyet merkezlerinin araştırıldığı tanımlayıcı sorular hem il merkezi, hem de ilçe merkezlerinde yapılmıştır. İl ve ilçelerin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak 3 ilçede (Ağlasun, Kemer ve Altınyayla) SMMM veya YMM faaliyette olmadığı için geriye kalan ilçelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Anket sonucunda, Burdur il merkezinde 53 kişi yüzde 56,4'lük bir paya sahip iken, ilçelerde faaliyet gösteren meslek mensuplarının oranı yüzde 43,6'luk bir payla, 41 katılımcıya aittir.

Tablo-1b: Muhasebe Meslek Mensuplarının Tanımlayıcı Sorularının Frekans Dağılımları

Tanımlayıcı İfadeler	Seçenekler	Frekans	Yüzde
Mesleki Unvan	SMMM	93	98,9
	YM	1	1,1
	Toplam	94	100

Mesleki Tecrübe	5 Yıldan Az	11	11,7
	6-10 Yıl	13	13,8
	11-15 Yıl	15	16,0
	16-20 Yıl	18	19,1
	21 Yıl ve Üzeri	37	39,4
	Toplam	94	100
Mükellef Sayısı	20 Kişiden Az	6	6,4
	21-40 Kişi	12	12,8
	41-60 Kişi	24	25,5
	61-80 Kişi	17	18,1
	81-100 Kişi	19	20,2
	101 Kişiden Fazla	16	17,0
	Toplam	94	100
Birlikte Çalışılan Meslek Stajyeri Sayısı	5 Kişiden Az	39	41,5
	6-10 Kişi	17	18,1
	11-15 Kişi	14	14,9
	16-20 Kişi	4	4,3
	20 Kişi ve Üzeri	16	17,0
	Yanıtlanmayan	4	4,3
	Toplam	94	100

Tablo-1b’de araştırmaya gönüllülük esasına dayalı olarak elde edilen tanımlayıcı sorular daha çok mesleki durumsallıkları ile ilgili veriler gösterilmektedir. Bu tablonun ilk sorusu olan katılımcıların mesleki unvanları ile ilgilidir. Bu soruya toplamda 94 olan katılımcılardan sadece 1’i yüzde 1,1’lik bir payla yeminli mali müşavir (YMM) seçeneğini işaretlerken 93’ü ise yüzde 98,9’u ise serbest muhasebeci mali müşavir (SMMM) seçeneğini işaretlemiştir.

Tanımlayıcı sorulardan katılımcıların mesleki tecrübelerinin tespitine yönelik sorulan soruda 5 yıldan az seçeneğini toplam içerisindeki payı yüzde 11,7 ile 11 kişi seçmiştir. Mesleki tecrübeye 6-10 yıl seçeneğini işaretleyenler yüzde 13,8’lik bir payla 13 kişi iken, 11-15 yıl seçeneğini işaretleyenlerin payı yüzde 16,0’lık bir payla 15 kişidir. Diğer yandan 16-20 yıl tecrübeye sahipler yüzde 19,1’lik bir payla ve 18 kişi, 21 yıl ve üzeri

tecrübeye sahip olan katılımcılar ise 37 kişi ile yüzde 39,4'lük bir paya sahiptir.

Tanımlayıcı sorulardan bir sonraki, meslek mensuplarının mükellef sayılarının tespitine yöneliktir. Bu soruya 6 kişi yüzde 6,4'lük bir payla 20 kişiden az, 12 kişi 12,8'lik bir payla 21-40 mükellefe sahip olduklarını belirtmiştir. Katılımcılardan 24'ü yüzde 25,5'lik bir payla 41-60 mükellefe, 17'si yüzde 18,1'lik bir payla 61-80 mükellefe, 19'u yüzde 20,2'lik bir payla 81-100 mükellefe sahip olduklarını beyan etmişlerdir. Bu soruda en son seçenek olan 101 ve üzeri mükellefe sahip olduğunu belirten katılımcıların sayısı 16 kişi ve bunların toplam içindeki payı ise yüzde 17'dir.

Tanımlayıcı sorulardan sonuncusu meslek mensuplarının birlikte çalıştıkları meslek stajyerlerinin sayısını tespit etmeye yöneliktir. Bu soruya 90 kişi yanıt vermiş ancak 4 kişi boş bırakmıştır. Boş bırakılan soruların toplam içindeki payı yüzde 4,3'tür. Yanıt veren katılımcılardan 39'u yüzde 41,5'i anketin gerçekleştirildiği zamana kadar 5 kişiden daha az sayıda meslek stajyeri ile birlikte çalıştığını beyan etmiştir. Meslek mensuplarından 17'si yüzde 18,1'lik bir payla 6-10 meslek stajyeri ile, 14'ü yüzde 14,9'lük bir payla 11-15 meslek stajyeri ile ve 4 katılımcı ise yüzde 4,3'lük bir payla 16-20 meslek stajyeri ile birlikte çalıştığını belirtmiştir. Katılımcılardan 16'sı yüzde 17'0' lık bir payla 20 kişi ve üzeri meslek stajyeri ile birlikte çalıştığını ifade etmiştir.

4.5.2. Araştırmanın Hipotezlerinin Analizi

Tablo-2: Katılımcıların Meslek Stajyerlerinin Yeterliliği-Mesleği İcra Etme İsteği ve Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki.

	Cinsiyet	N	X	Ss	Sh	Sd	t	P
Uygulama Yeterliliği	Kadın	13	3,019	1,296	0,359	92	0,484	0,629
	Erkek	81	2,885	0,851	0,094			
Teori Yeterliliği	Kadın	13	3,076	1,251	0,347	92	0,891	0,376
	Erkek	81	2,845	0,796	0,088			
Mesleği İcra Etme İsteği	Kadın	13	3,711	1,040	0,288	92	2,101	0,038
	Erkek	81	3,148	0,873	0,097			

Tablo-2'ye göre öncelikle kadın ve erkek katılımcıların ortalamaları gösterilmiştir. Buna göre sadece ortalamalar dikkate alındığında kadın meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin uygulamadaki yeterlilikleri, teorik bilgi yeterliliği ve mesleği icra etme istekleri bakımından daha

yüksek bir tutuma sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan t testi sonucuna göre, kadın ve erkek katılımcıların belirtmiş oldukları yanıtlarında 0,05 anlamlılık düzeyinde uygulama yeterliliğinde $0,629 > 0,05$ olduğu için H1 hipotezi red edilmiştir. Dolayısıyla, muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin meslekte uygulama yeterliliğine sahip olduğu tutumu üzerinde cinsiyet değişkenine göre ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Tablonun ikinci kısmındaki meslek stajyerlerinin teorik bilgi yeterliliğinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip gösterilmediği H2 hipotezi ile araştırılmıştır. 0,05 anlamlılık düzeyinde $0,891 > 0,05$ olduğu için H2 hipotezi red edilmiştir. Buna göre muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin meslekte teorik bilgi açısından yeterli olduğu tutumu üzerinde cinsiyet değişkenine göre ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Tablonun üçüncü kısmı H3 hipotezini test etmeye yöneliktir. Yine 0,05 anlamlılık düzeyinde $0,038 < 0,05$ olduğu için H3 hipotezi kabul edilmiştir. Dolayısıyla, muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin mesleği icra etmede istekli oldukları yönündeki tutumları üzerinde cinsiyet değişkenine göre ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlıdır.

Tablo-3: Katılımcıların Meslek Stajyerlerinin Yeterliliği-Mesleği İcra Etme İsteği ve Eğitim Değişkeni Arasındaki İlişki.

	Cinsiyet	N	X	Ss	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Uygulama Yeterliliği	Lise	12	2,625	1,115	0,322	78,388	1,260	0,293
	Önlisans	11	3,340	0,989	0,298			
	Lisans	61	2,868	0,849	0,108			
	Lisansüstü	10	2,975	0,967	0,306			
Teori Yeterliliği	Lise	12	2,479	1,160	0,334	70,093	1,466	0,229
	Önlisans	11	3,204	0,934	0,281			
	Lisans	61	2,913	0,812	0,104			
	Lisansüstü	10	2,775	0,639	0,202			
Mesleği İcra Etme İsteği	Lise	12	2,666	0,949	0,274	77,634	2,911	0,039
	Önlisans	11	3,727	0,745	0,224			
	Lisans	61	3,270	0,941	0,120			
	Lisansüstü	10	3,075	0,486	0,153			

Tablo-3'e göre öncelikle lise, önlisans, lisans ve lisansüstü mezunu katılımcıların ortalamaları gösterilmiştir. Buna göre sadece ortalamalar dikkate alındığında önlisans mezunu meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin, teorik bilgi yeterliliği ve mesleği icra etme istekleri bakımından daha yüksek bir tutuma sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan ANOVA testi sonucuna göre, lise, önlisans, lisans ve lisansüstü derecelerine sahip katılımcıların yanıtlarında 0,05 anlamlılık düzeyinde uygulama yeterliliğinde $0,293 > 0,05$ olduğu için H4 hipotezi reddilmiştir. Dolayısıyla, muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin meslekte uygulama yeterliliğine sahip olduğu tutumu üzerinde mezuniyet değişkenine göre ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Tablonun ikinci kısmındaki meslek stajyerlerinin teorik bilgi yeterliliğinin mezuniyet değişkenine göre farklılık gösterip gösterilmediği H5 hipotezi ile araştırılmıştır. 0,05 anlamlılık düzeyinde $0,229 > 0,05$ olduğu için H5 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin meslekte teorik bilgi açısından yeterli olduğu tutumu üzerinde mezuniyet değişkenine göre ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Tablonun üçüncü kısmı H6 hipotezini test etmeye yöneliktir. Yine 0,05 anlamlılık düzeyinde $0,039 < 0,05$ olduğu için H6 hipotezi kabul edilmiştir. Dolayısıyla, muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin mesleği icra etmede istekli oldukları yönündeki tutumları üzerinde mezuniyet değişkenine göre ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlıdır.

Tablo-4: Katılımcıların Meslek Stajyerlerinin Yeterliliği-Mesleği İcra Etme İsteği ve Yaş Grubu Değişkeni Arasındaki İlişki.

	Varyans Kaynağı (Yaş)	N	X	Ss	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Uygulama Yeterliliği	30 Yaş ve Altı	13	3,250	0,847	78,388	0,834	0,989	0,402
	31-40 Yaş Aralığı	25	2,960	0,849				
	41-50 Yaş Aralığı	28	2,732	0,775				
	51 Yaş ve Üstü	28	2,866	1,116				
Teori Yeterliliği	30 Yaş ve Altı	13	3,461	0,888	70,093	2,065	2,908	0,039
	31-40 Yaş Aralığı	25	2,650	0,703				
	41-50 Yaş Aralığı	28	2,758	0,702				
	51 Yaş ve Üstü	28	2,928	1,040				
Mesleği İcra Etme	30 Yaş ve Altı	13	3,519	0,949	77,634	0,659	0,784	0,506
	31-40 Yaş Aralığı	25	3,070	0,917				

İsteği	41-50 Yaş Aralığı	28	3,160	0,736
	51 Yaş ve Üstü	28	3,294	1,054

Tablo-4'te her bir grup için ortalamalar incelendiğinde en genç yaşa sahip olan 30 yaş ve altı grupta yer alan meslek mensuplarının ortalaması uygulama yeterliliği, teorik bilgi yeterliliği ve mesleği icra etme isteği tutumunda diğer gruplara oranla daha yüksektir. Yani diğer gruplara oranla, 30 yaş ve altı yaş grubundaki katılımcılarda meslek stajyerlerine yönelik tutumların etkisinin daha baskın olduğu ortaya çıkmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin yeterliliği tutumunda yaş grupları değişkenine göre ortaya çıkan farklılığın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre meslek stajyerlerinin uygulama yeterliliğinde hesaplanan P değeri $0,402 > 0,05$ olduğu için H7 hipotezi reddedilmiştir. Dolayısıyla gruplar arasında meslek stajyerlerinin uygulama yeterliliklerindeki tutumunda herhangi bir farklılık söz konusu değildir. Gruplar arasında bir fark olmadığı için Post Hoc testine ihtiyaç duyulmamıştır. Meslek stajyerlerinin teorik bilgi yeterliliğinde $0,05$ anlamlılık düzeyinde $0,039 < 0,05$ olduğu için H8 hipotezi kabul edilmiştir. Dolayısıyla muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin teori açısından yeterlilikleri üzerindeki tutum farklılığı yaş grupları değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlıdır. Tablo 4'ün son kısmı H9 hipotezini test etmeye yöneliktir. P değeri $0,506 > 0,05$ olduğu için H9 hipotezi red edilmiştir. Yani meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin mesleği icra etmedeki istekliliği üzerinde ortaya çıkan tutum farklılığı yaş grupları değişkeninde istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo-5: Katılımcıların Meslek Stajyerlerinin Yeterliliği-Mesleği İcra Etme İsteği ve Mesleki Tecrübe Değişkeni Arasındaki İlişki.

	Varyans Kaynağı (Mesleki Tecrübe)	N	X	SS	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Uygulama Yeterliliği	5 Yıl ve Altı	11	3,477	0,840	78,388	1,328	1,618	0,177
	6-10 Yıl	13	3,057	0,678				
	11-15 Yıl	15	2,700	0,689				
	16-20 Yıl	18	2,708	1,105				
	21 Yıl ve Üzeri	37	2,858	0,958				
Teori Yeterliliği	5 Yıl ve Altı	11	3,613	0,816	70,093	1,794	2,538	0,045
	6-10 Yıl	13	2,673	0,598				

	11-15 Yıl	15	2,783	0,693				
	16-20 Yıl	18	2,708	0,693				
	21 Yıl ve Üzeri	37	2,851	0,892				
Mesleği İcra Etme İsteği	5 Yıl ve Altı	11	3,750	0,724	77,634	1,172	1,430	0,230
	6-10 Yıl	13	3,230	0,874				
	11-15 Yıl	15	3,150	0,632				
	16-20 Yıl	18	2,930	1,031				
	21 Yıl ve Üzeri	37	3,243	0,983				

Tablo-5'te muhasebe meslek mensuplarından elde edilen verilerin mesleki yeterlilik değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığı test edilmiştir. Tabloda öncelikle mesleki tecrübe değişkeninde mesleki tecrübe gruplarının ortalamaları verilmiştir. Buna göre, hem uygulama ve teorik yeterlilik hem de mesleği icra etme isteği tutumunda 5 yıldan daha az deneyime sahip olan grubun ortalamasının diğer tecrübe gruplarına göre daha yüksektir. Bu durum yaş değişkenine göre ortaya çıkan sonuçlarla uyum göstermektedir. ANOVA analiz sonuçlarına göre ise, uygulama yeterliliğinde 0,05 anlamlılık düzeyine göre, $P=0,177 > 0,05$ olduğu için H10 hipotezi red edilmiştir. Dolayısıyla meslek mensuplarının meslek stajyerleri hakkındaki tutumlarında ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Tablonun ikinci kısmı, H11 hipotezini test etmek için ANOVA analiz sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre $P=0,045 < 0,05$ olduğu için H11 Hipotezi kabul edilmiştir. Bu sonuca göre, meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin teorik bilgi yeterliliğinde ortaya çıkan farklılık mesleki tecrübe değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlıdır. Tablonun son kısmı meslek stajyerlerinin mesleği icra etmedeki istekliliğini araştırmaktadır. Buna göre, $P=0,230 > 0,05$ olduğu için H12 hipotezi reddedilmiştir. Yani meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin mesleği icra etme istekliliğinde ortaya çıkan farklılık, mesleki tecrübe değişkenine göre anlamlı değildir. Dolayısıyla mesleki tecrübe değişkeninde gruplar arasında bir farklılığa neden olmamaktadır.

Tablo-6: Katılımcıların Meslek Stajyerlerinin Yeterliliği-Mesleği İcra Etme İsteği ve Mükellef Sayısı Değişkeni Arasındaki İlişki.

	Varyans Kaynağı (Mükellef Sayısı)	N	X	SS	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Uygulama	20 ve Altı	6	2,875	1,291	78,388	0,913	1,089	0,372

Yeterliliği	21-40	12	3,062	0,866				
	41-60	24	2,625	0,866				
	61-80	17	3,073	0,689				
	81-100	19	3,171	0,968				
	101 ve Üzeri	16	2,718	0,784				
Teori Yeterliliği	20 ve Altı	6	2,541	1,259	70,093	0,447	0,580	0,715
	21-40	12	2,854	0,968				
	41-60	24	2,843	0,839				
	61-80	17	2,779	0,592				
	81-100	19	3,144	0,951				
	101 ve Üzeri	16	2,859	0,875				
Mesleği İcra Etme İsteği	20 ve Altı	6	3,291	0,510	77,634	0,391	0,454	0,809
	21-40	12	3,270	1,036				
	41-60	24	3,125	0,964				
	61-80	17	3,132	0,839				
	81-100	19	3,486	0,937				
	101 ve Üzeri	16	3,109	0,970				

Tablo-6'ya göre muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerleri üzerindeki mesleki yeterlilik ve mesleği icra etme isteğine yönelik tutumlarında mükellef sayıları değişkenine göre, verilerin sadece ortalamaları dikkate alındığında en yüksek eğilime sahip olan grup, her üç değişkende de 81-100 mükellef grubuna ait olduğu tespit edilmiştir. Aynı tabloya göre mükellef sayıları eşit aralıklı 6 grupta test edilen meslek mensuplarının 0,05 anlamlılık düzeyinde vermiş oldukları yanıtların ortalamalarına göre $0,372 > 0,05$ olduğu için H13 hipotezi reddedilmiştir. Yani muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin uygulamaya yönelik yeterliliklerinde ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Katılımcıların yanıtları arasında bir farklılık söz konusu değildir. Tablo-6'nın ikinci kısmında muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin teori açısından yeterlilikleri mesleki tecrübe değişkenine göre anlamlı bir farklılığının olup olmadığı test edilmiştir. Alfa değerleri yani diğer bir ifadeyle kritik P değeri 0,05'ten büyüktür. Yani $F=0,580$; $P=0,715 > 0,05$ olduğu için H14 hipotezi reddedilmiştir. Dolayısıyla muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin teori konusunda yeterliliklerinde verdikleri cevapların ortalamaları mesleki tecrübeye göre istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bir başka ifadeyle 0,05 anlamlılık

düzeyinde katılımcıların yanıtları arasındaki farklılık mesleki tecrübelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık değildir. Aynı tablonun son kısmında muhasebe meslek mensupları açısından meslek stajyerlerinin yeterlilikleri mükellef sayılarına göre test edilmiştir. Buna göre Hipotez 15 test edildiğinde $F=0,454$; $P=0,809>0,05$ olduğu için H_{15} red edilmiştir. Dolayısıyla gruplar arasında ortaya çıkan farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo-7: Katılımcıların Meslek Stajyerlerinin Yeterliliği-Mesleği İcra Etme İsteği ve Birlikte Çalışılan Stajyer Sayısı Değişkeni Arasındaki İlişki.

	Varyans Kaynağı (Stajyer Sayısı)	N	X	SS	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Uygulama Yeterliliği	5 Kişi ve Altı	39	3,115	0,869	71,764	1,511	1,955	0,109
	6-10 Kişi	17	2,735	0,894				
	11-15 Kişi	14	2,946	0,861				
	16-20 Kişi	4	2,062	0,746				
	20 Kişi ve Üzeri	16	2,656	0,925				
Teori Yeterliliği	5 Kişi ve Altı	39	2,942	0,849	66,650	1,182	1,623	0,176
	6-10 Kişi	17	2,911	0,838				
	11-15 Kişi	14	3,017	0,834				
	16-20 Kişi	4	1,875	1,030				
	20 Kişi ve Üzeri	16	2,750	0,856				
Mesleği İcra Etme İsteği	5 Kişi ve Altı	39	3,371	0,826	73,025	0,740	0,898	0,469
	6-10 Kişi	17	3,088	0,905				
	11-15 Kişi	14	3,214	0,908				
	16-20 Kişi	4	2,687	0,943				
	20 Kişi ve Üzeri	16	3,200	0,905				

Tablo-7’de X değerleri varyans kaynağı olan stajyer sayıları, muhasebe meslek mensuplarının meslek mensuplarının, meslek stajyerlerinin yeterlilikleri ve mesleği icra etme isteği tutumunun yönü gösterilmektedir. Buna göre hem uygulama yeterlilikte hem de mesleği icra etmede en yüksek tutumun 5 kişi ve altı meslek stajyeri ile birlikte çalışan grup katılımcılarına ait olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak teori yeterliliğinde en yüksek ortalama 11-15 meslek stajyeri ile birlikte çalışan katılımcıların tutumu daha yüksek

eğilim göstermiştir. Tablonun ilk kısmında yüzde 95’lik güven aralığında $F=1,9958$; $P=0,109>0,05$ olmuştur. Bu durumda araştırmamızın H16 hipotezi reddedilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerleri hakkındaki tutumları arasında ortaya çıkan farklılık staj sayıları değişkeni etkisinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Aynı tablonun ikinci kısmı meslek stajyerlerinin teori yeterliliği ile ilişkilendirilmesinde ortaya çıkan verileri göstermektedir. Bu verilere göre $P=0,176>0,05$ olduğu için H17 hipotezi reddedilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların meslek stajyerleri üzerinde ortaya çıkan tutum farklılığı birlikte çalışılan stajyer sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı değildir. Tablonun son kısmı H18’i test etmektedir. Buna göre $P=0,469>0,05$ olduğu için hipotez 18 reddedilmiştir. Yani ortaya çıkan tutum farklılığı istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo-8: Katılımcıların Meslek Stajyerlerinin Yeterliliği-Mesleği İcra Etme İsteği ve Faaliyet Yeri Değişkeni Arasındaki İlişki.

	Faaliyet Yeri	N	X	Ss	Sh	Sd	t	P
Uygulama Yeterliliği	Merkez	53	2,934	1,041	0,143	92	0,355	0,723
	İlçeler	41	2,865	0,739	0,115			
Teori Yeterliliği	Merkez	53	2,797	0,957	0,131	92	-	1,022
	İlçeler	41	2,981	0,736	0,114			
Mesleği İcra Etme İsteği	Merkez	53	3,146	0,903	0,124	92	-	0,963
	İlçeler	41	3,329	0,927	0,144			

Tablo-8’deki ortalamalara göre, meslek stajyerlerinin hem teori yeterliliğinde hem de mesleği icra etme isteklerinde ilçelerde faaliyet gösteren katılımcıların katılma eğilimleri daha yüksektir. Ancak uygulama yeterliliğinde Burdur il merkezinin katılma eğilimi daha yüksek seviyededir. Diğer yandan t testi sonucuna göre, merkez ve ilçe faaliyet yerlerindeki katılımcıların belirtmiş oldukları yanıtlarında 0,05 anlamlılık düzeyinde uygulama yeterliliğinde $0,723>0,05$ olduğu için H19 hipotezi red edilmiştir. Dolayısıyla, muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin meslekte uygulama yeterliliğine sahip olduğu tutumu üzerinde faaliyet yeri değişkenine göre ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Tablonun ikinci kısmındaki meslek stajyerlerinin teorik bilgi yeterliliğinin faaliyet yeri değişkenine göre farklılık gösterip gösterilmediği H20 hipotezi ile araştırılmıştır. 0,05 anlamlılık düzeyinde $0,309>0,05$ olduğu için H20 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre muhasebe meslek mensuplarının meslek

stajyerlerinin meslekte teorik bilgi açısından yeterli olduğu tutumu üzerinde faaliyet yeri değişkenine göre ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Tablonun üçüncü kısmı H21 hipotezini test etmeye yöneliktir. Yine 0,05 anlamlılık düzeyinde $0,338 > 0,05$ olduğu için H21 hipotezi reddedilmiştir. Dolayısıyla, muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin mesleği icra etmede istekli oldukları yönündeki tutumları üzerinde faaliyet yeri değişkenine göre ortaya çıkan farklılık istatistiksel açıdan anlamlı değildir.

Tablo-9: Katılımcıların Meslek Stajyerlerinin Mesleği İcra Etmelerindeki İstekliliği-Uygulama Yeterliliği İlişkisi

	R Square	Durbin-Watson	VIF	B	Sig.
Regresion	0,311	1,841	1,000	0,558	0,000
				F	
				41,611	

H22 hipotezi kapsamında meslek mensuplarına yöneltilen anketlerin analizleri sonucunda oluşturulan model 0,05 anlamlılık düzeyinde bir bütün olarak anlamlıdır. $R^2=0,311$ değeri muhasebe mesleğindeki uygulama bilgi ve yeterliliklerinin yüzde 31,1'lik kısmı muhasebe meslek stajyerlerinin muhasebe mesleğine karşı olan isteklerdeki değişimler tarafından açıklanmaktadır.(Kalaycı, 2009: 203) D.W testi sonucunda yukarıdaki modelde D.W katsayısı 1,5-2,5 aralığında olduğu için otokorelasyon olmadığı görülmektedir. Regresyon analizi sonucunda meslek stajyerlerinin mesleki uygulama bilgilerindeki 1 birimlik artış, stajyerlerin muhasebe mesleğine ilgi ve isteklerini 0,558 birim artırır. Ayrıca modelde bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla H22 hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo-10: Katılımcıların Meslek Stajyerlerinin Mesleği İcra Etmelerindeki İstekliliği-Teori Yeterliliği İlişkisi

	R Square	Durbin-Watson	VIF	B	Sig.
Regresion	0,410	1,585	1,000	0,640	0,000
				F	
				63,890	

Tablo-10'da oluşturulan model; $F=63,890$; $sig=0,000$, 0,05 anlamlılık düzeyinde bir bütün olarak her düzeyde anlamlıdır ve meslek mensuplarının

stajyerlerin teorik bilgilerinin tam olmasındaki düşüncelerindeki değişmelerin, yüzde 41'lik kısmı, stajyerlerin mesleğe karşı olan ilgi ve isteklerindeki değişmeler tarafından açıklanmaktadır. Yapılan test sonucunda katılımcıların stajyerlerin mesleki teorik bilgilerinde ki 1 birimlik artışın, meslek adaylarının meslek ilgilerini 0,640 birim artırmaktadır ve Durbin Watson= 1,585 değeri modelde otokoreslasyon olmadığını göstermekte ayrıca 1,000'lik VIF değeri bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı olduğunu göstermektedir. Buna göre H23 hipotezi kabul edilmiştir.

5. SONUÇ

Meslek stajyerleri, mesleğin devamlılığını sağlamada büyük rol üstlenmektedirler. Uzun zamanda mesleğe hazır hale gelen meslek adayları gerekli şartları taşıdıklarında mesleğe adım atabilmektedirler. Ancak birlikte çalıştıkları meslek mensupları, meslek stajyerlerinin yeterliliği konusunda nasıl bir tutum içerisindedirler? Bu soru ile başlayan çalışmada farklı esaslarda 23 adet hipotez oluşturulmuştur. Bu hipotezlerden 21 adedi tanımlayıcı sorular ile kurulurken, son iki adedi muhasebe meslek stajyerlerinin yeterliliklerinin mesleği icra etmedeki yeterliliklerini test etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, güvenilirlik testleri, normallik dağılım araştırmaları, uç değer araştırmaları, t testi, ANOVA ve basit regresyon analizleri kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, muhasebe meslek mensuplarının, meslek stajyerlerinin uygulama konularında yeterliliklerinde hazırlanan tanımlayıcı soruların tamamında (cinsiyet, yaş, eğitim, tecrübe, mükellef sayısı, stajyer sayıları, faaliyet yeri) ortaya çıkan fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Meslek stajyerlerinin teorideki (mesleki bilgi) yeterliliklerinde ortaya çıkan farklılıkta sadece yaş ve tecrübe değişkenlerinde ortaya çıkan farklılık anlamlı olduğu, diğer bütün tanımlayıcı değişkenler üzerindeki ortaya çıkan farklılık anlamlı olmadığı anlaşılmıştır.

Muhasebe meslek mensuplarının meslek stajyerlerinin mesleği icra etmeleri eğilimine yönelik tutumlarında ortaya çıkan farklılıklarına göre, cinsiyet ve eğitim değişkenlerinde ortaya çıkan farklılık anlamlı diğer değişkenlerdeki farklılıklar anlamlı değildir.

Araştırmanın son iki hipotezi, meslek stajyerlerinin hem uygulama hem de teorideki yeterliliklerinin mesleği icra etme istekleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Buna göre her iki hipotez de kabul edilmiştir. Dolayısıyla mesleki yeterliliğin, mesleği icra etmedeki istekliliği etkilediği ortaya çıkmıştır.

Böylece çalışmadan elde edilen veriler altında, tanımlayıcı değişkenlerin mesleği icra edecek olan stajyerlerin, mesleki yeterliliklerinin ve mesleği icra etme istekleri üzerinde kısmen etkili olduğu, ancak stajyerlerin bilgi ve donanımları mesleği icra etme üzerinde etkili olmaktadır. Bu durum stajyer durumundaki kişilerin eğitim geçmişlerinin ele alınmasını gerektirmektedir. Meslek mensubu olunan bölümlerin genişliği, eğitim faaliyetleri boyunca nitel ve nicel olarak farklı muhasebe derslerini almaları ile sonuçlanmaktadır. Örneğin, muhasebe ve finansman bölümü öğrencileri ile hukuk bölümü öğrencilerinin aldıkları muhasebe dersleri arasında ciddi farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu durum mesleği icra etmelerinde de farklı niyetleri ortaya çıkartmaktadır. Dolayısıyla muhasebe meslek mensubu stajyer öğrencilerin bölüm şartlarının tekrar irdelenmesi bir gerekliliktir.

Bundan sonraki çalışmalarda, meslek stajyerlerinin bakış açısıyla meslek mensuplarının bilgi ve tecrübelerini stajyer meslek mensuplarına aktarma düzeyleri araştırma konusu olarak seçilebilir.

KAYNAKÇA

Antalya Yeminli mali Müşavirler Odası, Çevrimiçi
<http://www.antalyaymmo.org.tr/faal-%C3%BCyeler> (06.05.2017)

Burdur Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Çevrimiçi,
www.burdursmmmo.org.tr/datamedia/dosyalar/.../031_01012013uyetelefonl1stes1.xls (06.05.2017)

Çankal, Y. (2010). SMMM Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri, *Dayanışma-İzmir SMMMO Dergisi*, 108, 93-94.

Demir M. ve Çiçekay (2015). Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Stajyerlerinde Mobbing Algısına Yönelik Van İlinde Bir Araştırma: 2009-2014 Yılları Karşılaştırması, *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (44), 15-34.

Deran A.,vd. (2014). Muhasebe Meslek Mensubu Adaylarının Etiksel Davranış, Kişisel ve Yönelimsel Beceri Kriterleri Açısından Değerlendirilmesi, *Electronic Journal of Vocational Colleges* 4 (1), 42-58.

Fidan M.E. ve Subaşı Ş. (2014). Muhasebe Meslek Mensubu Adaylarının Etik Algıları: İstanbul İli Örneği, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 64, 111-130.

Gürdal, K. ve Doğan M. (2014). Muhasebe Stajyerlerinin Profili Üzerine Bir Araştırma, *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 41, 1-16.

Kalaycı, Ş.,(2009). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (4.Baskı). Basım yeri: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti. Ankara.

Kaplanoğlu, E. (2014). Muhasebe Stajyerlerinin Meslek Mensuplarından ve Meslek Örgütlerinden Beklentileri: Manisa İli Araştırması, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28 (4), 265-284.

Pekdemir, I. (2000). Profesyonel Muhasebecilikte Meslek Öncesi Staj Uygulaması: Bir Araştırma, *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 1, 43-64.

Resmi Gazete, 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, 26.07.2008 tarih ve 26948 sayılı Resmi Gazete.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Serbest Muhasebeci Staj Yönetmeliği, 23.08.1997 tarih ve 23089 Sayılı Resmi Gazete.

Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliđi, (TÜRMOB), Çevrimiçi www.turmob.org.tr (06.05.2017)

Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Temel Eğitim ve Staj Merkezi, (TESMER) Temel Staj ve Sınavlara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Uygulama Yönergesi, Çevrimiçi <http://www.tesmer.org.tr/post/164>

Yazarkan H. ve Yılmaz Z. (2016). Muhasebe Stajyerlerinin Staj Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: TR90 Bölgesinde Bir Uygulama, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30 (2), 285-302.

Uzay, Ş. (2005). Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 25, 70-78.